

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Харитонova Олена Іванівна

*д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності
та корпоративного права*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНТЕРАКТИВНЕ ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ

В умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства важливу роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології, які дозволяють збирати, обробляти, отримувати та передавати інформацію на локальному, загальнодержавному та міжнародному рівнях. Провідне місце серед таких технологій посідає Інтернет – найбільша телекомунікаційна мережа у світі, яка зародилася у 1969 році і починаючи з 80-х років XX століття стала активно розвиватися та розповсюджуватися. Основною метою мережі Інтернет є поширення інформації серед користувачів, обмін такою інформацією. Вона є унікальним засобом комунікації, яка не знає часових і просторових меж, оскільки обмін інформацією відбувається блискавично і незалежно від відстані і кордонів. Всесвітня мережа розвивалася протягом трьох різних етапів. Спочатку була Web 1.0, функціональність якої була обмеженою. Вона дозволяла читати інформацію і купувати речі. На початку 2000 років завдяки швидкому розвитку нових технологій з'явилися більш потужні веб-сайти і більш надійні веб-інфраструктури, що дозволило користувачам не лише споживати інформацію з Інтернету, але й публікувати її. Під час етапу Web 2.0 мережа стала чимось більшим, ніж гігантським торговим центром і онлайн-енциклопедією. Вона стала тим місцем, де люди могли робити майже все, тобто дозволяла здійснювати в Інтернеті різноманітні дії. Далі з'являється соціальна мережа на основі нової платформи Facebook, завдяки якій люди отримали можливість обговорювати і ділитися інформацією про дії [1, с. 274-275]. Таким чином, завдяки Інтернету відбувається соціальна інтеграція як процес утворення взаємозв'язків між індивідами, групами, яскравим прикладом чого є створення соціальних мереж, які набувають все більшого значення і охоплюють все ширше коло учасників.

Соціальні мережі (social network) – це соціальні структури, що утворюються окремими особами або організаціями з метою обміну інформацією, спілкування, комунікацій. Таким чином, стрімкий розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій створює таку ознаку диференціації суспільства як ознака комунікативна. За допомогою комунікації суспільство може визначити себе, інформувати себе про власні інтелектуальні комунікації, піддавати інформацію сумніву, відхиляти її, нормувати комунікації як допустимі чи неприпустимі тощо [2, с. 56].

Критерії створення соціальних мереж є самими різними, вони об'єднують величезну кількість людей за інтересами, соціальним становищем, професійною, гендерною, віковою ознакою, навіть за національним принципом (Druzi.org.ua, Ukrainci.org – неполітична благо-соціальна мережа «Ми-Українці!»). Останні з'явилися після подій Євромайдану 2013-2014 р.р., після анексії Криму і розв'язання Росією війни на Донбасі, внаслідок чого відбувся відтік україномовних користувачів з російськомовних соціальних мереж. Разом із становленням інформаційного суспільства відбувається також формування інтерактивного громадянського суспільства. Якщо категорія громадянського суспільства не є новою для права, то термін «інтерактивне громадянське суспільство» ще потребує спеціального ґрунтового аналізу. Як здається, при спробі визначення поняття даної категорії слід відштовхуватися від розуміння громадянського суспільства взагалі. Розгляд громадянського суспільства має здійснюватися через призму ринку і лібералізму, застосовуваний дослідниками цього феномену для характеристики людини як творця і фігуранта громадянського суспільства. З цих позицій більш прийнятним є «робоче» визначення громадянського суспільства Джин Л. Коен і Ендрю Арато, котрі пропонують розуміти під громадянським суспільством сферу соціальної інтеракції між економікою і державою, яка складається, у першу чергу, зі сфер найбільш близького спілкування (зокрема, сім'ї, родини), об'єднань (зокрема, добровільних), соціальних рухів та різноманітних форм публічної комунікації. При цьому зазначається, що сучасне громадянське суспільство створюється за допомогою певних форм самоконституювання і самообілізації. Воно інституціоналізується і генералізується за посередництва законів і, особливо, суб'єктивних прав, стабілізуючих соціальну диференціацію. Самостворення (незалежна діяльність) та інституціоналізація не обов'язково припускають одне інше, вони можуть існувати незалежно одне від одного, але у довгостроковій перспективі обидва ці процеси складають невід'ємну умову відтворення громадянського суспільства» [3, с. 7]. У сфері громадянського суспільства діють не громадяни як суб'єкти політично-владних відносин і публічного права, а приватні особи зі своїми інтересами, суб'єкти приватного права, учасники

громадянсько-правових відносин. При цьому слід говорити також про появу нового типу особи, існування високих вимог громадянського суспільства щодо якості його громадян, котрі вирізняють їх поміж людей, як таких... Основу громадянського суспільства становлять правосвідомі громадяни та їх добровільні об'єднання, існування яких регулює не політична влада, а самоуправління, вільне волевиявлення громадян і правовий закон. Громадянське суспільство має складну і плинну структуру: це комплекс соціальних груп, приватних осіб, їхніх асоціацій та інституцій (сім'я, школа, церква, добровільні об'єднання, клуби, спілки, громадські організації, рухи, політичні партії), взаємодія яких регулюється правом» [4, с. 58-59].

На наш погляд, можна погодитися з розумінням громадянського суспільства як цілісної сфери громадянського життя суспільства, що є відносно самостійною від державних інституцій і механізму державної влади. Громадянське суспільство - це унікальна система взаємодії суспільних індивідів, соціальних груп, верств і прошарків, що збалансовує вектори своїх складових, виявляючи рівнодіючу безлічі індивідуальних і групових прагнень та сподівань. Інтерактивне громадянське суспільство, відповідно – це система взаємодії вільних громадян та їх добровільних об'єднань за допомогою всесвітньої мережі Інтернет, у якому інформація є головним чинником соціалізації, з метою формування механізму реалізації та захисту основних прав і свобод людини, задоволення індивідуальних та групових прагнень і сподівань, впливу на владні державні інституції, напрямок державного розвитку в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шмідт Е., Розенберг Дж. Як працює Google / Пер. с англ. Ю. Гордієнка. – К. : Видавнича група КМ-БУКС, 2016. – 304 с.
2. Андреев Д. Засоби масової інформації як механізм інтелектуальної комунікації в процесі розвитку інформаційного суспільства / Д. Андреев // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2015. – № 5. – С. 53-58.
3. Джин Л. Коэн, Эндрю Арато. Гражданское общество и политическая теория. Пер. с англ. / Общ. ред. И.И. Мюрберг. – М. : Издательство «Весь Мир», 2003. – 784 с.
4. Біленчук П.Д., Гвоздецький В.Д., Сливка С.С. Філософія права: Навчальний посібник / П.Д. Біленчук, В.Д. Гвоздецький, С.С. Сливка; За ред. П.Д. Біленчука. – К. : Атіка, 1999. – 208 с.